

Suomalaisen Tiedeakatemia toimintakertomus vuodelta 2008

Matti Saarnisto

Vuosi 2008 oli Suomalaisen Tiedeakatemia 101. toimintavuosi. Tiedeakatemia juhli 100-vuotista historiaansa järjestämällä useita tieteenalokokouksia ja julkaisemalla dosentti Jyrki Paaskosken kirjoittaman historian *Oppineiden yhteisö – Suomalainen Tiedeakatemia 1908–2008* ja sen lyhennetyn laitoksen *A community of Scholars – The Finnish Academy of Science and Letters 1908–2008*. Vuosijuhla 9. huhtikuuta Helsingin yliopiston suuressa juhlasalissa oli juhluvuoden päätapahtuma, jota Tasavallan presidentti Tarja Halonen kunnioitti läsnäolollaan. Juhluvuoden päätöstilaisuus järjestettiin Säätytalolla Aleksis Kiven päivänä 10. lokakuuta, jolloin oli kulunut tasan sata vuotta Tiedeakatemia ensimmäisestä kokouksesta. Koko juhluvuoden tapahtumakalenteri on Vuosikirjan liitteenä. Perinteiseen tapaan Tiedeakatemia piti vuonna 2008 myös säännöllisiä kuukausikokouksia, joissa kuultiin esitelmiä, harjoitti julkaisutoimintaa ja jakoi apurahoja ja palkintoja. Tiedeakatemia yhteydessä toimii Vilho, Yrjö ja Kalle Väisälän rahasto, Eino Jutikkalan rahasto sekä Matematiikan rahasto. Lisäksi Tiedeakatemia hallinnoi Emil Öhmannin Säätiötä ja Hilka ja Otto Brusinin Säätiötä. Joulukuussa 2008 edesmennyt Tiedeakatemia jäsen Ilppo Simo Louhivaara testamenttasi omaisuutensa Tiedeakatemia Matematiikan rahastolle. Apurahoja ja palkintoja jaettiin yh-

teensä noin kaksi miljoonaa euroa. Summalla rahoitetaan muun muassa väitöskirjan tekijöitä 76 tutkijavuoden verran. Tiedeakatemiassa on edustus useissa kansallisissa ja kansainvälisissä tiedeorganisaatioissa.

Hallitus

Suomalaisen Tiedeakatemia esimieheksi valittiin vuosikokouksessa 9.4. varaesimies Arto Mustajoki Kari Raivion jälkeen ja varaesimieheksi Sirpa Jalkanen. Pääsihteerinä jatkoi Matti Saarnisto, varainhoitajana Erkki Koskela, humanistisen osaston sihteerinä Erkki Hollo, matemaattis-luonnontieteellisen osaston sihteerinä Olavi Nevanlinna ja julkaisutoimikunnan puheenjohtajana Heikki Palva. Vuosijäsenistä luopuivat paikoistaan vuosikokouksessa Olli Jänne ja Lea Pulkkinen, ja heidän tilalleen valittiin Risto Nieminen ja Raija-Leena Punamäki. Tuija Pulkkinen jatkoi vuosijäsenenä.

Jäsen	Tehtävä	Toimikausi
Herra Arto Mustajoki	esimies	2008–2010
Rouva Sirpa Jalkanen	varaesimies	2008–2010
Herra Matti Saarnisto	pääsihteerinä	2004–2009
Herra Erkki Koskela	varainhoitaja	2005–2009
Herra Erkki Hollo	humanistisen osaston sihteerinä	2004–2009

Herra Olavi Nevanlinna matemaattis-luonnon-
tieteellisen osaston
sihteeri 2004–2009
Herra Heikki Palva julkaisutoimikunnan
puheenjohtaja 2004–2009
Herra Olli Jänne vuosijäsen 2007–9.4.2008
Rouva Lea Pulkkinen vuosijäsen 2007–9.4.2008
Rouva Tuija Pulkkinen vuosijäsen 9.4.2008–2009
Herra Risto Nieminen vuosijäsen 9.4.2008–2009
Rouva Raija-Leena Punamäki
vuosijäsen 9.4.2008–2009

Tiedeakatemia hallitus kokoontui vuoden aikana yhdeksän kertaa.

Omaisuudenhoito ja henkilökunta

Tiedeakatemia hallituksen neuvoa antavana elimenä toimii omaisuudenhoitoyhtiö, joka seuraa ja valmistelee varainhoitajan kanssa hallitukselle osoitetut varainhoitoon liittyvät asiat. Omaisuudenhoitoyhtiöön kuuluivat Tiedeakatemian esimies, varaesimies, varainhoitaja, pääsihteeri ja herra Hollo sekä varatuomari Risto Piepponen. Ryhmä piti vuoden aikana neljä kokousta 28.2., 2.6., 25.8. ja 11.11. Tiedeakatemia sijoitussalkku oli vuonna 2008 Pohjola Varainhoidon hoidossa ja varat on sijoitettu pitkäaikaisesti, pääsääntöisesti suomalaisiin vakaisiin pörssiyhtiöihin. Vuonna 2007 perustetun Eino Jutikkalan rahaston varallisuutta hoitaa Nordea. Sijoitussalkkujen arvot laskivat yleisen taloudellisen laman myötä.

Tiedeakatemia vuoden 2007 tilien ja hallinnon tarkastajina toimivat kauppatieteiden maisteri, KHT Reino Hyytiäinen ja herra Risto Tainio, varatilintarkastajina toimivat kauppatieteiden maisteri, KHT Helena Vanhala ja herra Pertti Haaparanta. Vuosikokouksessa 9.4. tilintarkastajiksi valittiin KHT Helena Vanhala ja herra Risto Tainio ja varatilintarkastajiksi KHT Veli Vanhanen ja herra Pertti Haaparanta.

Tiedeakatemia toimistopäällikkönä oli Eija Jussila, toimistosihteerinä Minna Isoksela ja osakaisena tutkimusapulaisena Nina Rapelo.

Tiedeakatemia kiinteistöt

Tiedeakatemia toimisto on Väisälän rahaston omistamassa Mariankatu 5:n II kerroksessa, jossa on myös hallituksen kokoushuone. Tiedeakatemia Väisälän rahasto omistaa Unioninkatu 30:n kiinteistön, ns. Wuorion talon, Helsingin ydinkeskustasta yhdessä Kordelinin Säätiön, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Niilo Helanderin Säätiön kanssa. Talon toimitilat on vuokrattu pitkäaikaisin sopimuksin, päävuokralaisena on Skandinaviska Enskilda Banken. Väisälän rahasto omistaa lisäksi Asunto Oy Helsingin Bulevardin-aukio -nimisestä yhtiöstä noin 550 m²:n suuruisen toimistohuoneiston yhdessä Emil Öhmannin Säätiön kanssa. Talo sijaitsee Ruoholahdessa ja se on rakennettu vuonna 2001. Toimitilat on vuokrattu Liikennevahinkolautakunnalle pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. Eino Jutikkalan rahasto omistaa Eirassa sijaitsevan 72 m²:n suuruisen kiinteistön. Rahaston Temppeleillä sijaitseva 182 m²:n neliön huoneisto myytiin alkuvuonna.

Tiedeakatemian mukana Kordelinin säätiön ja Ritarihuoneen kanssa kiinteistöyhtiössä, joka suunnittelee arkistotilaa Hallituskadun alle vuokrattavaksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle. Rakenustyöt pyritään aloittamaan vuonna 2009.

Julkaisutoiminta

Tiedeakatemia julkaisutoimikunnassa jatkoivat puheenjohtajana Humaniora-sarjan päätoimittaja Heikki Palva, varapuheenjohtajana Mathematica-sarjojen päätoimittaja Olli Martio ja jäsenenä FFC-sarjan päätoimittaja Anna-Leena Siikala sekä Geologica-Geographica -sarjan toimittaja, pääsihteeri Matti Saarnisto. Lisäksi toimikuntaan kuului sihteeri, fil.lis. Kaj Öhrnberg.

Suomalainen Tiedeakatemian julkaisi vuonna 2008 edellisvuosien tapaan Annales Academiae Scientiarum Fennicae sekä Folklore Fellows' Communications eli FFC -sarjoja. Sarjoissa ilmestyi yhteensä 45 tutkimusta, 2765 sivua seuraavasti:

<i>Mathematica</i>	
37 tutkimusta	604 sivua
<i>Mathematica Dissertationes</i>	
2 tutkimusta	119 sivua
<i>Humaniora</i>	
4 tutkimusta	1401 sivua
<i>FFC</i>	
2 tutkimusta	641 sivua

Lisäksi ilmestyi:

<i>Vuosikirja – Year Book 2007</i>	193 sivua
<i>FF Network</i> -tiedotuslehteä 2 numeroa	52 sivua

Suomalaisen Tiedeakatemian ja Suomen Tiedeseuran yhteinen julkaisutoimikunta ei kokoontunut vuoden aikana. Toimikunnan puheenjohtaja on professori Jaakko Frösén Tiedeseurasta.

Tiedeakatemian julkaisutoiminnan valtionavustus oli 130.000 euroa. Julkaisujen myyntitulot olivat 29.714,21 euroa.

Tiedeakatemian tieteellisen kirjallisuuden vaihtotoimintaa hoitaa Tieteellisten seurain valtuuskunnan vaihtokeskus. Vuoden 2008 lopussa Tiedeakatemialla oli 643 ulkomaista vaihtokumppania.

Tiedeakatemia 100 vuotta

Tiedeakatemian 100-vuotisjuhluvuosi käynnistyi Helsingin yliopiston juhlasalissa 31. elokuuta 2007 fysiikan ja tähtitieteen ryhmän tilaisuudella *Energiaratkaisut – haaste fysiikalle. Energy Issues – Challenge for Physics*. Juhlavuoden virallinen avajaisseminarium *Tieteen karikat* pidettiin Helsingin yliopiston pienessä juhlasalissa 23.11.2007, jolloin tuli kuluneeksi 100 vuotta Tiedeakatemian perustamiseen johtaneesta kokouksesta. Symposiumin panelistien teemoina olivat *Kiristyvää kilpailu, Tiedeyhteisön sisäiset jännitteet, Ulkoapäin tulevat paineet ja Eristäytyykö tiede yleisöstään?* Teemojen lähempi esittely on Vuosikirjassa toisaalla.

Suomalaisen Tiedeakatemian 100-vuotisjuhla pidettiin Mikael Agricolan päivänä 9. huhtikuuta 2008 Helsingin yliopiston juhlasalissa. Tasavallan presidentti Tarja Halonen kunnioitti tilaisuutta läs-

näolollaan ja valtioneuvoston tervehdyksen esitti opetusministeri Sari Sarkomaa. Päiväjuhlaan, samoin kuin juhlapäivälliselle Marina Congress Centerissä osallistui noin 450 henkilöä. Päiväjuhlassa kutsuttiin Tiedeakatemiaan neljä uutta kunniajäsentä, kaikki tutkijoina ansioituneita Tiedeakatemian pitkäaikaisia jäseniä: Paavo Seppänen, Anna-Leena Siikala, Eeva Tapio ja Jarmo Visakorpi. Rouvat Siikala ja Tapio ovat ensimmäiset naiset Tiedeakatemian kunniajäseninä. Herra Keijo Kajantiel-le annettiin Tiedeakatemian vuoden 2008 kunniapalkinto. Bernhard ja Mimmi Laguksen palkinnon sai kasvatustieteiden tohtori Marja-Kristiina Lerkkanen, ja väitöskirjapalkinto myönnettiin viidelle vuonna 2007 väitelleelle tohtorille.

Iltajuhlan tervehdyspuheen piti Tiedeakatemian esimies Arto Mustajoki, ja uusien kunniajäsenten kiitospuheen rouva Eeva Tapio. Tilaisuudessa ojennettiin Tiedeakatemian mitali ja viiri ICSUn pääjohtajalle Thomas Roswallille ja ALLEAN presidentille, Viron Tiedeakatemian varaesimiehelle Jüri Engelbrechtille. Ylioppilaskunnan Laulajien vahvistettu kvartetti esiintyi juhlatilaisuudessa.

Satavuotisjuhlallisuuksien yhteydessä Tiedeakatemiamia onnittelivat seuraavat sisarakatemit: Suomen Tiedeseura, Kungliga Vetenskapsakademien, Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Viron Tiedeakatemia, Latvian Tiedeakatemia, Liettuan Tiedeakatemia, Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab, The Royal Society, Akademie der Naturwissenschaften Schweiz ja Montenegron Tiedeakatemia. Onnittelunsa esittivät myös Suomen Historiallinen Seura ja Tieteellisten Seurain Valtuuskunta.

Dosentti Jyrki Paaskosken kirjoittama Suomalaisen Tiedeakatemian 100-vuotishistoria *Oppineiden yhteisö – Suomalainen Tiedeakatemia 1908–2008* ilmestyi Otavan kustantamana aikataulun mukaisesti juuri ennen 100-vuotisjuhlaa. Laaja 447-sivuinen teos jaettiin juhlan osanottajille ja postitettiin niille jäsenille, jotka eivät osallistuneet juhlaan. Dosentti Paaskoski kirjoitti historias-ta myös lyhennetyin (95 s.) laitoksen *A community of Scholars – The Finnish Academy of Science and*

The Secretary-General of the Academy, Matti Saarnisto, making the speech of welcome at the beginning of the Centenary Meeting in the Great Hall of the University of Helsinki on 9th April 2008. Photo: Jari Väättäinen.

The commemorative speech at the Centenary Meeting in the Great Hall of the University of Helsinki on 9th April 2008 was given by the Academy's Chairman, Kari Raivio. Photo: Jari Väättäinen.

Tiedeakatemiaan pääsihteeri Matti Saarnisto lausui tervehdyksensä 100-vuotisjuhlassa 9.4.2008 Helsingin yliopiston juhlasalissa. Kuva Jari Väättäinen.

Tiedeakatemiaan esimies Kari Raivio piti juhlapuheen 100-vuotisjuhlassa 9.4.2008 Helsingin yliopiston juhlasalissa. Kuva Jari Väättäinen.

Letters, 1908–2008, joka niin ikään Otavan kustantamana ilmestyi ennen joulua ja postitettiin kaikille ulkomaisille jäsenille ja yhteistyötahoille. Kirjan englanninkielisestä käännöksestä huolehti Malcolm Hicks, molempien teosten kuvituksesta Veikko Kallio ja tilastojen ja matrikkeliä kokoamisesta Nina Rapelo.

Tiedeakatemiaan 100-vuotisjuhlan merkeissä julkaistiin Suomen Kuvalehdessä (15/2008) laaja artikkeli, joka perustui Tiedeakatemiaan uuteen historiaan ja pääsihteerin haastatteluun. Helsingin Sanomat julkaisi dosentti Paaskosken haastattelun 9. huhtikuuta. Tiedeakatemiaan 100-vuotistapahtumien tiedottajana oli maisteri Eila Karhu.

Kaikki Tiedeakatemiaan 15 tieteenalaryhmää järjestivät tieteellisiä kokouksia elokuun 2007 ja syyskuun 2008 välisenä aikana. Tiedeakatemia tuki järjestelyjä enintään 20.000 euron summalla ryhmää kohti. Kaikkiaan tilaisuuksia järjestettiin 36, kun mukaan otetaan myös kuukausikokoukset, ja osanottajia oli yhteensä lähes 5000. Kokouksiin oli kut-

suttu runsaasti myös ulkomaisia esitelmäsihteerit; esimerkiksi kemian ryhmän symposiumissa *Chemistry – from atoms and molecules to new materials and nanoscience* Tieteiden talolla 23.5. luennoi Tiedeakatemiaan ulkomainen jäsen, kemian nobelisti Sir Harold Kroto. Koko juhluvuoden ohjelma on Vuosikirjan liitteenä.

Tiedeakatemiaan 100-vuotisnäyttely pystytettiin Helsingin yliopistomuseo Arppeanumiin samoin kuin geotieteen ryhmän suomalaisia tutkimusmatkoja esittelevä näyttely. Tiedekeskus Heurekaassa pidettiin proffapäivä 7.5. otsikolla *Kysy mitä vain – Tiedeakatemiassa tiedetään*. Pääosa juhluvuoden tapahtumista järjestettiin pääkaupunkiseudulla. Kasvatus- ja psykologiatieteiden ryhmä järjesti Jyväskylän yliopistossa *Hyvinvointia kouluun* -esitelmäsarjan 8.9. helmikuuta ja 50-vuotiaan Oulun yliopiston tiedepäivien yhteydessä 15.5. pidettiin biotieteen seminaari aiheena *Muuttuva Suomen Luonto*. Biotieteen ryhmä tuotti SYKEN kanssa ja Tieteen tiedotus ry:n tuella 26 minuutin pituisen

Eeva Tapio

Anna-Leena Siikala

Paavo Seppänen

Jarmo Visakorpi

Suomalaisen Tiedeakatemian uudet kunniajäsenet 100-vuotisjuhlassa 9.4.2008.
Kuvat Jari Väättäin.

The new Honorary Members of the Finnish Academy of Science and Letters at the Centenary Meeting on 9th April, 2008.

Photos: Jari Väättäin.

The recipient of the Bernhard and Mimmi Lagus prize, also presented at the Centenary Meeting in the Great Hall of the University of Helsinki on 9th April 2008, was Marja-Kristiina Lerkkanen, Ph.D. (Educ.). Photo: Jari Väättäin.

Suomalaisen Tiedeakatemia 100-vuotisjuhlassa Helsingin yliopiston juhlasalissa 9.4.2008 jaettiin Bernhard ja Mimmi Laguksen palkinto kasvatustieteiden tohtori Marja-Kristiina Lerkkaselle. Kuva Jari Väättäin.

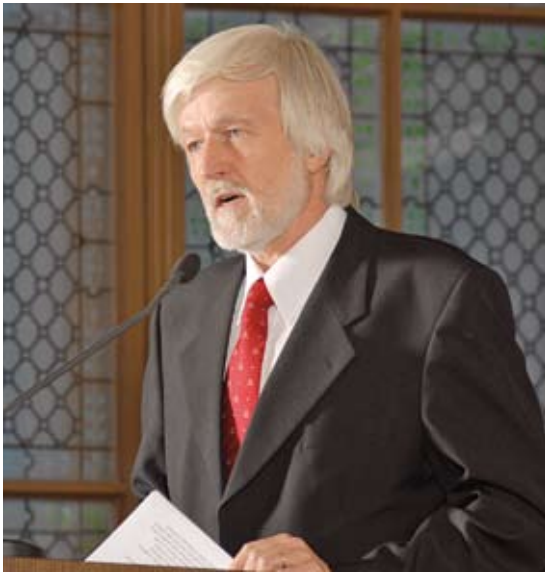
DVD-tallenteen evoluutiosta ja luonnon muutosvauhdista otsikolla *Parasta ennen*. DVD jaettiin kaikkiin Suomen lukioihin. Sen teknisestä toteutuksesta vastasi Helsingin yliopiston audiovisuaalinen yksikkö, joka myös taltioi valtaosan Tiedeakatemia juhluvuoden tapahtumista.

100-vuotisjuhluvuoden päätöstilaisuus järjestettiin Säätytalossa Aleksis Kiven päivänä 10. lokakuuta, jolloin tuli kuluneeksi tasan 100 vuotta Tiedeakatemia ensimmäisestä kokouksesta. Tilaisuudessa esitelmöivät Tiedeakatemia esimies Arto Mustajoki aiheesta *Suomen tieteen tulevaisuuden haasteet* ja vuoden 2008 kunniapalkinnon saaja Keijo Kajantie aiheesta *Onko olemassa kaiken teoriaa ja jos on, voiko maallikko sen ymmärtää?* Niin ikään ensimmäinen Eino Jutikkalan rahaston tutkija dosentti Maria Lähteenmäki piti kiitospuheen. Tilaisuudessa jaettiin Eino Jutikkalan rahaston ensimmäiset apurahat ja Emil Öhmännin Säätiön ja Hilka ja Otto Brusiinin Säätiön apurahat.

Suomalaisen Tiedeakatemia 100-vuotisjuhlassa 9.4.2008 Helsingin yliopiston juhlasalissa jaettiin Tiedeakatemia väitöskirjapalkinnot. Kuvassa palkitut vasemmalta FT Marjo Saastamoinen, FT Jouni Rasila, FT Liisa Lagerstam, FT Celine Jost ja FT Tomi Huttunen. Kuva Jari Väättäin.

The distribution of prizes for outstanding doctoral theses at the Academy's Centenary Meeting in the Great Hall of the University of Helsinki on 9th April 2008. From left to right: Drs. Marjo Saastamoinen, Jouni Rasila, Liisa Lagerstam, Celine Jost and Tomi Huttunen. Photo: Jari Väättäin.

Esimies Arto Mustajoki pitämässä puhetta Suomalaisen Tiedeakatemian 100-vuotisjuhlien päätöstilaisuudessa 10.10.2008 Säätytalossa. Kuva Jari Väättäinen.

The Chairman, Arto Mustajoki, speaking at the Closing Meeting for the Centenary Year at the House of the Estates on 10th October 2008. Photo: Jari Väättäinen.

Rahapaja Oy löi Suomalaisen Tiedeakatemian ja Teknillisen korkeakoulun 100-vuotisen historian kunniaksi 5 euron juhlarahan, jonka suunnitteli kuvanveistäjä Tapio Kettunen. Juhlaraha luovutettiin Tasavallan presidentti Tarja Haloselle presidentin linnassa 7. marraskuuta ja se toimitettiin myös kaikille Tiedeakatemian jäsenille.

Yhteisistunnot ja vierailut

Tiedeakatemia piti kuukausikokouksensa perinteiseen tapaan kuukauden toisena maanantaina Säätytalossa. Yhteisistunnot järjestettiin 100-vuotisjuhlavuoden tapahtumista riippumatta. Kokouksiin osallistui runsaasti yleisöä, keskimäärin 140 henkeä. Tammikuussa ja toukokuussa ei järjestetty yhteisistuntoa.

11. helmikuuta *lääkyys – tavoite vai ongelma yhteiskunnassamme?*

Professori Keijo Kajantie pitämässä esitelmää Suomalaisen Tiedeakatemian 100-vuotisjuhlien päätöstilaisuudessa 10.10.2008 Säätytalossa. Kuva Jari Väättäinen.

Professor Keijo Kajantie speaking at the meeting at the House of the Estates on 10th October 2008 to mark the close of the Centenary Year. Photo: Jari Väättäinen.

- Toimitusjohtaja Sixten Korkman: *Ukkoutuminen ja akkoutuminen Suomen hyvinvointivaltion kannalta*
- Professori Marja Jylhä: *Vanhenemisen tutkimus biologisen ja sosiaalisen risteyskohtana*
- Professori Eino Heikkinen: *Onnistuva vanheneminen – utopia vai realistinen mahdollisuus?*

10. maaliskuuta *Oppineiden yhteisö – Suomalainen Tiedeakatemia 1908–2008*

- Dosentti Jyrki Paaskoski kertoi 9.4. julkaistavasta Tiedeakatemian uudesta historiategoksesta.

9. huhtikuuta *Vuosikokous*

- Dr. Peter Nicholson (President of the Council of Canadian Academies): *The advisory role of*

academies – the Canadian experience

Juhlavuoden pääjuhlan päivättilaisuus yliopiston juhlasalissa

- Pääsihteeri Matti Saarniston tervehdys
- Opetusministeri Sari Sarkomaan tervehdys
- Kansleri Kari Raivio: *Utopioita ja uhkakuvia – tiede tulevaisuuden tekijänä*
- Uudet kunniajäsened professorit Eeva Tapio, Anna-Leena Siikala, Paavo Seppänen ja Jarmo Visakorpi

- Vuoden 2008 kunniapalkinto ja Tiedeakatemia mitali professori Keijo Kajantie
- Bernhard ja Mimmi Laguksen palkinto kasvatustieteiden tohtori Marja-Kristiina Lerkkanen
- Kuusi väitöskirjapalkintoa *Juhlavuoden pääjuhlan iltatillaisuus Marina Congress Centerissä*
- Esimiehen puhe, professori Eeva Tapion kiitospuhe, ulkomaisten tiedeakatemioiden onnitellut ja tervehdykset

Suomalaisen Tiedeakatemian 100-vuotisjuhlan päätöstitillaisuudessa 10.10.2008 Säätytalossa jaettiin ensimmäiset Eino Jutikkalan rahaston apurahat ja Emil Öhmannin Säätiön apurahat. Kuvassa keskellä ensimmäinen Jutikkala-tutkija dosentti Maria Lähteenmäki. Kuva Jari Väättäinen.

The first scholarships from the Eino Jutikkala Fund and scholarships granted by the Emil Öhmann Foundation were distributed at the Closing Meeting for the Centenary Year, held at the House of the Estates on 10th October 2008. In the centre of the picture is the first Jutikkala Scholar, Docent Maria Lähteenmäki. Photo: Jari Väättäinen.

8. syyskuuta *Uusien jäsenten tutustumistilaisuus*
- Professori Ailla Lauha: *Näkökulmia kylmän sodan ajan kirkko- ja aatehistorialliseen tutkimukseen*
  - Professori Yrjö Viisanen: *Arktinen ilmakehätutkimus*
  - Jäsendiplomien jako uusille jäsenille
10. lokakuuta *100-vuotisjuhlavuoden päätöstilaisuus*
- Esimies, professori Arto Mustajoki: *Suomen tieteen tulevaisuuden haasteet*
  - Professori Keijo Kajantie: *Onko olemassa kaiken teoriaa ja jos on, voiko maallikko sen ymmärtää?*
  - Jutikkala-tutkija Maria Lähteenmäen kiitospuhe: *Kasvattaako yliopisto isänmaallisuuteen?*
  - Eino Jutikkalan rahaston, Emil Öhmannin Säätiön sekä Hilikka ja Otto Brusinin Säätiön apurahojen jako
10. marraskuuta *Väkivalta, trauma ja nuoruus*
- Professori Heikki Ylikangas: *Joukkosurmat historian valossa*
  - Professori Frans Mäyrä: *Tietokonepelien voima ja peleissä voimaantuminen*
  - Professori Raija-Leena Punamäki: *Trauma ja mielenterveysongelmien ehkäisy*
8. joulukuuta *Väisälän rahaston palkintojen ja apurahojen jakotilaisuus*
- Väisälän palkinnot
  - Professori Eero Hyry: *Algebrallisista singulariteeteista*
  - Professori Edwin Kukk: *Molekyylien, klustereiden ja pintojen spektroskopia synkrotronisäteilyä käyttäen*
  - Väisälän rahaston apurahojen jako

Jäsenet

Vuosikokouksessa 9.4. Tiedeakatemiaan valittiin 19 uutta kotimaista jäsentä. Ulkomaisia jäseniä valittiin 8.

Uusiksi jäseniksi matemaattis-luonnontieteelliseen osastoon valittiin professorit Mats Gyllenberg (Helsingin yliopisto), Eero Hanski (Oulun yliopisto), Risto Ilmoniemi (TKK), Jukka Jernvall (Helsingin yliopisto), Outi Krause (TKK), Marikki Laiho (Helsingin yliopisto), Hannu Oja (Tampereen yliopisto), Vieno Piironen (Helsingin yliopisto), Markku Savolainen (Oulun yliopisto), Antti Valmari (Tampereen teknillinen yliopisto) ja Yrjö Viisanen (Ilmatieteen laitos).

Ulkomaisiksi jäseniksi osastoon valittiin professorit Raymond (Ray) Bradley (Massachusettsin yliopisto, Amherst) ja Bernhard Rieger (Münchenin teknillinen korkeakoulu).

Humanistiseen osastoon valittiin professorit Henry Bacon (Helsingin yliopisto), Lauri Harvilahti (Helsingin yliopisto), Mika Kajava (Helsingin yliopisto), Jyrki Kalliokoski (Helsingin yliopisto), Jukka Korpela (Joensuun yliopisto), Christian Krötzel (Tampereen yliopisto), Ailla Lauha (Helsingin yliopisto) ja Matti Sintonen (Tampereen yliopisto).

Osaston ulkomaisiksi jäseniksi valittiin professori Maarit Jänterä-Jareborg (Upsalan yliopisto), Martin Kusch (Cambridgen yliopisto), April McMahon (Edinburghin yliopisto), Margot Norris (Kalifornian yliopisto, Irvine), Harm Pinkster (Amsterdamin yliopisto) ja Michael Welker (Heidelbergin yliopisto).

Kuoleman kautta ovat Tiedeakatemiaan varsin naisten jäsenten joukosta poistuneet Juhani Jänne, Eeva Kangasmaa-Minn, Seppo Lakovaara, Raimo Lehti, Johan Lindberg, Pertti Lipas, Ilppo Simo Louhivaara, Juhani Paatela, Niilo Peltola, Sakari Piha, Seppo Suvanto, Antti Suviranta ja Marjatta Wis. Tiedeakatemiaan tietoon on tullut, että ulkomaisten jäsenten joukosta ovat poistuneet Anders Agell, Hans Fromm, Károly Rédei, Fredrick Seitz ja Eugen Sokolov.

Vuoden lopussa Tiedeakatemiassa oli 606 kotimaista ja 204 ulkomaista jäsentä.

Osastojen jäsenkiintiöt ovat säilyneet ennallaan: matemaattis-luonnontieteellisessä osastossa on 189 paikkaa ja humanistisessa osastossa 139 paikkaa.

Apurahat ja palkinnot

Vuoden 2008 **kunniapalkinto**, suuruudeltaan 15.000 euroa, myönnettiin Keijo Kajantielle tunnustukseksi hänen merkittävistä ansioistaan fysiikan tutkimuksen alalla.

Joka kolmas vuosi jaettava **Bernhard ja Mimmi Laguksen palkinto** annettiin kasvatustieteiden tohtori Marja-Kristiina Lerkkaselle julkaisusta ”Lukemaan oppiminen ja opettaminen esi- ja alkuopetuksessa”. Palkinto myönnetään parhaasta suomenkielisestä kasvatustieteellisestä tutkimuksesta.

Vilho, Yrjö ja Kalle Väisälän rahastosta jaettiin apurahoina, palkintoina ja kulukorvauksina noin 1,3 miljoonaa euroa. Rahasto on Suomen suurimpia apurahojen jakajia edustamallaan tieteenaloilla: matematiikka, fysiikka, tähtitiede, geofysiikka ja meteorologia.

Hakemusten määrä kasvoi jälleen edellisestä vuodesta. Rahastoon tuli yhteensä 369 hakemusta, kokonaissummaltaan noin 3,7 miljoonaa euroa. Hakemukset olivat korkeatasoisia ja hakijoista runsaalle kolmasosalle voitiin myöntää apuraha. Hakemusten sähköinen käsittely, joka otettiin käyttöön edellisenä vuotena, oli edelleen paranneltuna käytössä myös vuonna 2008.

Apurahoja myönnettiin 168 hakijalle yhteensä noin 1,1 milj. euroa. Väitöskirjaa varten myönnettiin 44 (noin 720.000 euroa) 15.000 euron suuruisia jatkokoulutusapurahaa, jotka edellyttävät päätoimista tieteellistä työtä yhden vuoden ajan. Puolivuotisen apurahan sai 6 hakijaa. Väitöskirjantekijöille suunnattuja matka-apurahoja, post doc-apurahoja sekä muita apurahoja myönnettiin liki puoli miljoonaa euroa. Apurahoja jaettiin Suomessa kahteentoista yliopistoon ja tutkimuslaitokseen. Yliopistoille maksettiin edellisvuosien tapaan ns. kulukorvauksia yhteensä noin 125.000 euroa. Nämä korvaukset on tarkoitettu peittämään

väitöskirjastipendiaattien työskentelykuluja laitoksille.

Kokovuotisen Väisälän apurahan saajille maksettiin sosiaalivakuutusturva vuonna 2008 viidennen kerran. Sosiaalivakuutusturva kattaa apurahansaajan sairaskulu-, tapaturma-, henki- sekä työkyvyttömyysvakuutuksen, ja sen kokonaiskustannukset rahastolle olivat noin 12.000 euroa.

Tiedeakatemia jakoi yhdeksännen kerran **Väisälän palkinnot**. Palkinto annetaan vuosittain 1–3 Väisälän rahaston tieteenaloilla toimivalle uransa aktiivivaiheessa olevalle jo ansioituneelle tutkijalle. Vuonna 2008 Suomalaisen Tiedeakatemian hallituksen myöntämät suuruudeltaan 15.000 euron palkinnot saivat:

- professori Eero Hyry, matematiikka, Tampereen yliopisto ja
- professori Edwin Kukk, kokeellinen fysiikka, Turun yliopisto.

Suomalainen Tiedeakatemia jakoi 100-vuotisjuhlavuotensa päätöstilaisuudessa 10.10. Säätytalossa **Eino Jutikkalan rahaston** ensimmäiset humanistiseen tutkimukseen tarkoitetut apurahat sekä myönsi ensimmäisen kolmivuotisen Jutikkala-tutkijan rahoituksen, kaikkiaan yhteensä yli 600.000 euroa.

Joulukuussa 2006 edesmennyt akateemikko Eino Jutikkala testamenttasi pääosan omaisuudestaan Suomalaiselle Tiedeakatemialle. Testamentissa säädetään, että varoista on perustettava erillinen rahasto, jonka tuotosta myönnetään vuosittain apurahoja humanistiselle tutkimukselle.

Haku kattoi kaikki Tiedeakatemian humanistisen osaston alat. Rahastoon tuli yhteensä 199 hakemusta, kokonaissummaltaan noin 2,5 miljoonaa euroa. Hakijoista lähes neljäsosalle voitiin myöntää apuraha. Myös Jutikkalan rahaston apurahaussa hyödynnettiin hakemusten sähköistä käsittelyä.

Jutikkala-tutkijan kolmivuotinen rahoitus myönnettiin historian dosentti Maria Lähteenmäelle Helsingin yliopistosta. Hänen tutkimusaiheenaan on *Väinö Voionmaa ja tutkijan yhteiskunnallinen vaikuttavuus*. 15.000 euron suuruisen väitöskirja-apu-

rahan sai 26 tutkijaa. Apuraha mahdollistaa kokopäiväisen työskentelyn. 10.000 euron post doc -apuraha myönnettiin seitsemälle tutkijalle. Apurahoja myönnettiin Suomessa yhteensä seitsemään yliopistoon ja tutkimuslaitokseen. Lisäksi neljä post doc -tutkijaa tekee tutkimustyötä ulkomaisessa yliopistossa.

Tiedeakatemian 5.000 euron **väitöskirjapalkinnot** myönnettiin kuudelle nuorelle vuonna 2007 väitelleelle tutkijalle:

- filosofian tohtori Tomi Huttunen, Helsingin yliopisto (venäjän kieli ja kirjallisuus)
- filosofian tohtori Celine Jost, Helsingin yliopisto (sovellettu matematiikka)
- filosofian tohtori Antti Karttunen, Joensuun yliopisto (fysikaalinen kemia)
- filosofian tohtori Liisa Lagerstam, Turun yliopisto (kulttuurihistoria)
- filosofian tohtori Jouni Rostila, Tampereen yliopisto (saksan kieli ja kirjallisuus)
- filosofian tohtori Marjo Saastamoinen, Helsingin yliopisto (ekologia ja evoluutiobiologia)

Matematiikan rahastosta jaettiin apurahoja ja palkintoja yhteensä liki 26.000 euroa.

Muu toiminta

Tiedeakatemian hallitus nimesi 3.3. työryhmän Kari Raivio, Matti Saarnisto, Heikki Palva, Keijo Hämälinen ja Jussi Nuorteva valmistelemaan Tiedeakatemian kannanottoja -sarjaa. Kokouksessaan 15.10.2008 työryhmä ehdotti, että ensi vaiheessa valmistellaan kannanotto yhdestä humanistisesta ja yhdestä luonnontieteellisestä aiheesta ryhmien tekemien ehdotusten pohjalta.

Hallitus päätti esimies Arto Mustajoen aloitteesta nuorille tohtoreille tarkoitettun keskustelufoorumin ”Nuorten Akatemiaklubin” perustamisesta. Esimies Mustajoki esitteli aloitteen juhluvuoden päätöskokouksessa 10.10.

Vuonna 2008 selvitettiin jälleen kerran niin hallituksessa kuin ryhmien puheenjohtajille ja jäsenistölle järjestetyissä tilaisuuksissa valmiutta Tie-

Edwin Kukku
Kuva Jari Väättäin

Eero Hyry
Kuva Jari Väättäin

deakatemian ryhmäjaon uudistamiseen. Syksyllä kysyttiin ryhmiltä professoreiden määriä ryhmän edustamalla tieteenaloilla. Vastauksista tuli selväksi, että suureen ryhmäjaon uudistukseen on vain vähän valmiutta. Kerätty aineisto tarjoaa kuitenkin hallitukselle mahdollisuuden ehdottaa osauudistuksia.

Matematiikan rahaston hoitokunnan puheenjohtajana toimii Olli Martio ja jäseninä ovat Olli Lehto, Olavi Nevanlinna, Seppo Rickman ja Arto Salomaa.

Erkki Koskela osallistui Vaisala Oyj:n yhtiökokoukseen 23.3. Esimies ja pääsihteeri osallistuivat Suomen Tiedeseuran vuosikokoukseen 29.4.

Pääsihteeri kutsuttiin Viron Tiedeakatemian ulkomaiseksi jäseneksi ja hänelle annettiin jäsendip-

lomi Viron Tiedeakatemia 80-vuotisjuhlan yhteydessä Tallinnassa 22.10.

Varaesimies ja pääsihteeri keskustelivat 11.11. Ranskan presidentin erityisedustajan Claude Allègren kanssa EU-tutkimuksesta Ranskan suurlähettilään Françoise Bourolleau tarjoamalla lounaalla. Tilaisuuteen osallistui myös suurlähetystön tiede- ja korkeakouluattasea Emmanuel Salmon.

Ylijohtaja Sakari Karjalainen ja johtaja Anita Lehtikainen opetusministeriöstä tapasivat esimiehen ja pääsihteerin Tiedeakatemiassa 17.11. Pääsihteeri esitelmöi Helsingin Rotaryklubissa 17.11. Suomen tiedeakatemiaoista ja tieteellisistä seuroista.

Venäjän Tiedeakatemia varapresidentti, akateemikko N.P. Laverov ja akateemikko V.V. Kotlyakov vierailivat Tiedeakatemia kutsusta Helsingissä 19.–22.11. keskustelemassa mahdollisesta yhteistyöstä Suomalaisen Tiedeakatemia ja suomalaisten tutkimusorganisaatioiden kanssa.

Tiedeakatemia teki ehdotuksen The Royal Society and Academie des sciences Microsoft Award 2009 -palkinnon saajaksi.

TSV ja muut kotimaiset yhteistyötahot

Tieteellisten seurain valtuuskunnan hallituksessa olivat Tiedeakatemia edustajina Ilkka Niiniluoto ja Tuija Pulkkinen (3.11. asti), varalla (jäsen 3.11. alkaen) Matti Saarnisto ja Olavi Nevanlinna. Valtuuskuntaan kuului vuoden lopussa 251 tieteellistä seuraa tieteen eri aloilta. Arto Mustajoki osallistui Tiedeakatemia edustajana Tieteellisten seurain valtuuskunnan kevätkokoukseen 29.2. ja Risto Nieminen syyskokoukseen 1.10.

Vuoden 2008 alusta aloitti TSV:n yhteydessä toimintansa tiedeakatemiajaosto, jossa Tiedeakatemiaa edustavat esimies ja Olavi Nevanlinna. Viimemainittu toimii jaoston puheenjohtajana. Jaoston tehtäväksi suunniteltiin perustettaessa yhteydenpito kansainvälisiin tiedejärjestöihin ja kansainvälisten jäsenmaksujen hoito. Tiedeakatemiajaoston toiminta on vielä hakemassa uomiaan.

Suomen Akatemian tieteellisissä toimikunnissa oli vuonna 2008 Tiedeakatemia jäseniä seuraavasti: Pertti Haapala ja Eila Helander kulttuurin ja

yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnassa, Helena Aksela, Jaakko Astola, Pertti Mattila, Erkki Oja ja Tuija Pulkkinen luonnontieteiden ja tekniikan tutkimuksen toimikunnassa, Jorma Keski-Oja ja Kalervo Väänänen terveyden tutkimuksen toimikunnassa sekä Jouni Häkli Biotieteiden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnassa. Näistä Eila Helander, Erkki Oja ja Kalervo Väänänen toimivat toimikunnan puheenjohtajana.

Tiedeakatemia edustajina Alfred Kordelinin säätiön hallituksessa olivat Erkki Oja (7.11. asti), Markku Leskelä (7.11. alkaen), (varalla Juhani Päivänen) ja Simo Knuuttila, (varalla Jouko Vahtola), säätiön tieteen jaostossa Matti Saarnisto, (varalla Marja Makarow) ja Marjatta Hietala, (varalla Erkki Hollo), kansanvalistuksen jaostossa Pertti Kansanen, (varalla Kari Uusikylä), kirjallisuuden jaostossa Hannu Riikonen, (varalla Leila Haaparanta) ja taiteen jaostossa Arto Haapala, (varalla Pekka Korvenmaa).

Tiedeakatemia edustajana Sodankylän observatorion johtokunnassa on Heikki Nevanlinna varamiehenään Matti Saarnisto. Helsingin yliopistomuseon säätiön hallituksessa Tiedeakatemia edustaja on ollut Juhani U. E. Lehtonen. Kalevalainstituutin johtoryhmässä Tiedeakatemiaa ovat edustaneet Satu Apo ja Annikki Kaivola-Bregenhøj. Suomen eläin- ja kasvitieteen julkaisu-toimikunnan vuosikokouksessa 27.3. Tiedeakatemiaa edusti Marja Simonsuuri-Sorsa.

Kansainvälinen toiminta

ICSUn (International Council for Science) eurooppalaisten jäsenakatemioiden vuotuinen kokous järjestettiin Suomalaisen Tiedeakatemia kutsusta Säätytalossa 8. huhtikuuta osana Tiedeakatemia 100-vuotisjuhlallisuuksia. Esimies Kari Raivio toimi isäntänä kokouksessa, johon osallistui 30 edustajaa 18 eurooppalaisesta tiedeakatemiasta, ICSUn ja ALLEAsta. Kokouksen yleisteema oli humanististen ja yhteiskuntatieteiden asema ICSUn toiminnassa. Teemasta kuultiin neljä alustusta.

Role of humanities and social sciences in the ICSU activities

Gudmund Hernes (ISSC): *Contribution of humanities and social sciences to global change programs – why and how?*

Wolfgang Lucht (PIK - Potsdam Institut für Klimaforschung): *The view of a natural scientist*

Ullica Segerstråle (Illinois Institute of Technology): *Disciplinary complementarity: a premise for collaboration between the natural and social sciences*

Thomas Rosswall (ICSU): *How will ICSU reach a strategic partnership with humanities and social sciences?*

Useat ICSUn kokouksen eurooppalaisten tiedeakatemioiden edustajat osallistuivat Tiedeakatemian 100-vuotisjuhllaisuuksiin 9. huhtikuuta.

Tiedeakatemian vuosikokouksessa 9. huhtikuuta esitelmöi Dr. Peter Nicholson (President of

the Council of Canadian Academies) aiheesta *The advisory role of academies – the Canadian experience*.

Tiedeakatemia järjesti yhdessä Council of Canadian Academies'in kanssa Säätytalossa 24.–25. heinäkuuta seminaarin, johon oli kutsuttu 12 asiantuntijaa laatimaan raporttia Kanadan arktisen alueen tieteellisen tutkimuksen tehostamisesta ja organisoinnista. Pääsihteeri osallistui paneelin työskentelyyn ja raportin laadintaan. Tilaisuus toimi mallina Tiedeakatemialle sen pyrkiessä vahvistamaan tiedepoliittista rooliaan.

Stiftelsen Nordisk Informationsbehandling – Tidskriften BIT´ s fondin hallituksessa Tiedeakatemiaa on edustanut Olavi Nevanlinna.

Vilho, Yrjö ja Kalle Väisälän rahaston apurahan saajia Säätytalossa 8. joulukuuta 2008. Eturivissä oikealla Tiedeakatemian esimies Arto Mustajoki ja vasemmalla pääsihteeri Matti Saarnisto. Kuva Jari Väättäin.

Recipients of grants from the Vilho, Yrjö and Kalle Väisälä Fund at the House of the Estates on 8th December 2008. On the far right of the front row is the chairman, Arto Mustajoki, and on the far left the secretary-general, Matti Saarnisto. Photo: Jari Väättäin.